

memonummer NOT02-0253641-01A
datum 20 augustus 2018
aan Gemeente Boxmeer
van Bastian van Dijck Antea Group
Mark Beenackers, CroonenBuro5
Ellen Boonman
project Bestemmingsplan Buitengebied 2018 gemeente Boxmeer
projectnr. 253641
betreft Aanvulling milieueffectrapport (MER) naar aanleiding van toetsingsadvies Commissie m.e.r.

1 Inleiding

De gemeente Boxmeer herzielt het bestemmingsplan voor het buitengebied. Het (conserverende) bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' is een integrale herziening van het bestemmingsplan 'Buitengebied Boxmeer 2008', dat op 16 juli 2009 is vastgesteld en inmiddels bijna 10 jaar oud is. In het nieuwe bestemmingsplan zijn de Verordening ruimte Noord-Brabant en het actuele regionale en gemeentelijke beleid doorvertaald. Uitgangspunt is enerzijds de bescherming van omgevingswaarden en anderzijds – waar mogelijk – het bieden van flexibiliteit om passende ruimtelijke en economische initiatieven te faciliteren. Ter onderbouwing van het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' zijn een plan-MER (Antea Group, 8 maart 2018) en een passende beoordeling (Antea Group, 8 maart 2018) opgesteld. Op 24 juni 2018 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (verder: de Commissie) een toetsingsadvies uitgebracht over dit plan-MER en de passende beoordeling. Deze notitie bevat de inhoudelijke reactie op dit advies en geeft de door de Commissie gevraagde aanvullende informatie.

2 Toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie constateert in haar advies dat het MER, gelet op het planologisch conserverende karakter van het bestemmingsplan, omvangrijk en duidelijk gestructureerd is en veel informatie bevat over het plangebied en de omgeving. De Commissie is van oordeel dat in het MER nog milieu-informatie ontbreekt om een weloverwogen besluit te kunnen nemen. Daarnaast doet de Commissie een aantal aanbevelingen.

Ontbrekende milieu-informatie

- 1. Het MER laat niet per veehouderijbedrijf zien in welke mate met emissiebeperkende maatregelen bedrijfsontwikkeling mogelijk is zonder een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Het is daarom onduidelijk wat de werkelijke ontwikkelingsruimte voor veehouderijen en andere bedrijven is.*
- 2. Het MER onderbouwt niet waarom de ontwikkelingen die het plan mogelijk maakt, zoals wijzigingen aan of sloop van bestaande agrarische bebouwing, geen wezenlijke effecten heeft op de populaties van beschermde soorten.*

Aanbevelingen

- 1. Verduidelijk de relatie tussen het bestemmingsplan en het aankomende gemeentelijke beleid over duurzame energie.*
- 2. Overweeg om ter sturing en inspiratie een compact en eenduidig handboek op te stellen over de gewenste – en ongewenste - ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied.*
- 3. Overweeg om de Regeling Kwaliteitsverbetering Landschap zodanig aan te passen dat bij ontwikkelingen met een aanzienlijke landschappelijke impact, in ieder geval op het eigen erf een kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd.*
- 4. Houd bij de effectbeoordelingstabel van het MER voor het thema landschap rekening met het effect van mitigerende maatregelen. Net als bij natuur kan onderscheid worden gemaakt tussen de effecten met en zonder de maatregelen.*
- 5. Geef aan wanneer de zogenoemde klimaatstresstest (om de kwetsbaarheid van de gemeente voor klimaatverandering in kaart te brengen) zal worden uitgevoerd en hoe de uitkomsten ervan, indien nodig, gaan doorwerken in toekomstige ruimtelijke plannen.*

3 Ontbrekende milieu-informatie

3.1 Ontwikkelingsruimte binnen stikstofdepositie-regeling

De Commissie vindt het essentieel voor de besluitvorming dat in een aanvulling op het MER:

- *wordt bepaald (en onderbouwd) in hoeverre toename van depositie kan worden voorkomen met behulp van (bewezen) emissiebeperkende technieken of andere maatregelen, door per bedrijf te bepalen welke technieken of maatregelen zij kunnen toepassen. Dit geeft aan welke gevolgen de stikstofregel heeft voor de mogelijkheden die bedrijven in het plangebied daadwerkelijk kunnen invullen.*
- *op basis van deze analyse een uitvoerbaar alternatief wordt samengesteld. Dit kan bijvoorbeeld op basis van een tabel waarin per bedrijf wordt aangegeven welke ontwikkelingsruimte er kan worden gecreëerd door het toepassen van (bewezen) emissiebeperkende technieken. Hiermee wordt voor iedereen duidelijk welke bedrijven op grond van de stikstofregel kunnen uitbreiden (en met welke maatregelen) en welke niet.*

Op grond van de plantoets van artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming kan een bestemmingsplan uitsluitend worden vastgesteld als vóór de vaststelling van het plan de zekerheid is verkregen dat het plan de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet aantast. Voor bestemmingsplannen voor het buitengebied is het in dat licht onontkoombaar om een regeling op te nemen die iedere toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden uitsluit. In het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' is daarom in zo'n planregel voorzien. Deze stikstofregel bepaalt dat het verboden is om gronden en bouwwerken behorend tot een agrarisch bedrijf zodanig te gebruiken dat daardoor sprake is van een toename van stikstofdepositie, en ook bij de flexibiliteitsbepalingen is bepaald dat er geen sprake mag zijn van een toename van stikstofdepositie. Het stikstofeffect van het bestemmingsplan is hiermee 0: er zijn geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden.

De uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan in relatie tot deze stikstofregel is in paragraaf 6.1 van het MER (pagina 186 en verder) kwalitatief onderbouwd. De gemeente acht het bestemmingsplan, inclusief de daarin opgenomen flexibiliteitsbepalingen, uitvoerbaar. De bedrijfsvoering van agrarische bedrijven kan namelijk binnenplannen worden aangepast én uitgebreid zonder dat er sprake is van een toename van stikstofdepositie door intern te salderen. Door de huidige stikstofuitstoot te beperken (met name door het realiseren van schonere stalsystemen >BBT of >>BBT) kan 'stikstofruimte' worden gewonnen, die vervolgens kan worden ingezet voor een toename van het aantal dieren, al dan niet in combinatie met het toevoegen van stalruimte. Of een ondernemer intern kan salderen hangt af van het bedrijfstype, de huidige stalsystemen en de mogelijkheden van de ondernemer om te investeren. Het is de gemeente bekend dat niet alle ondernemers met intern salderen de maximaal planologisch geboden ruimte kunnen benutten. Er zijn bedrijfstypen waarvoor intern salderen vergunningstechnisch niet mogelijk is. Bedrijven die al schonere stalsystemen hebben, hebben minder mogelijkheden om met intern salderen uit te breiden. Daar staat echter tegenover dat bedrijven met al schonere stalsystemen vaak al recent zijn uitgebreid en geen uitbreidingswensen hebben voor de korte termijn. Bovendien staat de techniek niet stil. Het is, gelet op de ontwikkelingen in de afgelopen decennia, aannemelijk dat binnen de planperiode van het bestemmingsplan (nog) schonere stalsystemen worden ontwikkeld, waardoor interne saldering ook voor deze bedrijven opnieuw tot de mogelijkheden behoort.

Berekeningen in buitengebieden elders laten zien dat met name varkens-, kippen- en melkveebedrijven mogelijkheden hebben voor uitbreiding door intern te salderen. Bij de 'gemiddelde' varkens- en kippenhouderijen bestaan nog voldoende mogelijkheden om stikstofruimte te creëren door schonere stalsystemen toe te passen, vaak meer dan de planologische uitbreidingsmogelijkheden. Ook melkveehouderijen hebben vaak nog ruimte, zij het minder dan varkens- en kippenbedrijven. In de praktijk blijkt dit onder andere ook uit de verlening van Wet natuurbeschermingvergunningen, waarin uitbreiding van veehouderijen worden vergund met gelijkblijvende, of zelfs afnemende stikstofdepositie.

Gelet op de (kwalitatieve) onderbouwing zoals reeds opgenomen in het MER, is het vooral de vraag of de door de Commissie verzochte kwantitatieve onderbouwing – waarbij de theoretische uitbreidingsruimte per bedrijf in beeld wordt gebracht – noodzakelijk is voor de besluitvorming over het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018'. De gemeente ziet die meerwaarde niet, primair omdat het opnemen van een stikstofregel - ongeacht de uitkomsten van het onderzoek - noodzakelijk is en aanvullend onderzoek de besluitvorming dus niet zal beïnvloeden.

Secundair omdat berekeningen slechts beperkte toegevoegde waarde zouden hebben, onder meer vanwege de volgende redenen:

- De berekeningen zijn per definitie een momentopname, die door voortschrijdende techniek (schonere stelsystemen) binnen afzienbare termijn – en binnen de planperiode - achterhaald kunnen zijn.
- Voor veehouderijlocaties zijn diverse scenario's denkbaar: naast vervanging van verouderde stallen en toename van het aantal dieren van de bestaande diersoort, staat het bestemmingsplan omschakeling naar een andere diersoort binnen het veehouderijtype bijvoorbeeld niet in de weg. Per locatie zijn daardoor verschillende scenario's denkbaar, die ieder leiden tot een ander 'maximum' qua dierenaantallen en bebouwing. Gelet op de stikstofregel die in het plan is opgenomen, is het doorrekenen van deze verschillende scenario's in het MER niet zinvol: de uitkomst (geen effect op natuur) staat immers op voorhand vast.
- De ruimte die het bestemmingsplan biedt aan veehouderijen wordt niet enkel bepaald door de stikstofregeling, een veehouderij moet tevens voldoen aan de vereisten van de provinciale Verordening ruimte (o.a. BZV en beperkingen veehouderij).

Voor de besluitvorming ten aanzien van het bestemmingsplan heeft het in beeld brengen van de ontwikkelingsruimte van individuele veehouderijen dus geen meerwaarde. De planregeling is voldoende uitvoerbaar.

3.2 Effecten op beschermde soorten

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER voorafgaand aan de besluitvorming, op basis van een meer gedetailleerde uitwerking van de effecten van de specifieke ontwikkelingsmogelijkheden en de effectiviteit van bijbehorende mitigerende maatregelen, te onderbouwen in hoeverre negatieve gevolgen op beschermde soorten optreden. Geadviseerd wordt om deze uitwerking te relateren aan gebiedskenmerken en concreet aan te geven welke goedgekeurde gedragscodes beschikbaar zijn en effectief toegepast kunnen worden.

Het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' is een conserverend bestemmingsplan, waarin de bouw- en gebruiksmogelijkheden van het geldende bestemmingsplan zoveel mogelijk zijn overgenomen. Het bestemmingsplan maakt geen specifieke ontwikkelingen mogelijk, enkel binnen of aansluitend aan bestaande functies op bouw- of bestemmingsvlakken. Hierbinnen is de sloop van bebouwing (en eventuele vervangende nieuwbouw) en het rooien van bomen mogelijk, echter in het kader van vergunningverlening dient dan getoetst te worden aan de Wet natuurbescherming.

In het MER is, zoals gangbaar in MER-ren buitengebied globaal en op plangebiedniveau onderzocht of de ontwikkelingen in het bestemmingsplan wezenlijk negatieve gevolgen kunnen hebben op beschermde plant- en diersoorten. Geconcludeerd is dat er beschermde waarden in het plangebied voorkomen, dat effecten niet op voorhand zijn uit te sluiten, maar dat gezien de aard en omvang van de mogelijk gemaakte ontwikkelingen en de staat van instandhouding van de betreffende soorten geen sprake is van een wezenlijk negatief effect op plangebiedniveau. Vervolgens is aangegeven dat de definitieve toets plaats kan/moet vinden in het kader van de vergunningverlening van individuele initiatieven. Dat is een juridisch juiste werkwijze, bevestigd in diverse uitspraken van de Raad van State. De gemeente is daarmee van mening dat het belang van beschermde soorten voldoende in het MER is onderzocht en voldoende is geborgd in het bestemmingsplan.

4 Aanbevelingen

4.1 Relatie bestemmingsplan en energietransitie

De Commissie beveelt, gelet op de urgentie van de energietransitie, aan om bij de besluitvorming over het bestemmingsplan de relatie met het te zijner tijd te ontwikkelen energie(transitie)beleid te verduidelijken. Aanbevolen wordt na te gaan in hoeverre ruimtelijke keuzes die nu worden gemaakt, de uitvoering van toekomstig energiebeleid kunnen belemmeren en te beschrijven hoe in de toekomst zal worden omgegaan met eventuele conflicten met andere gebiedsambities, bijvoorbeeld ten aanzien van natuur en landschap.

De gemeente onderkent het belang en de urgentie van de energietransitie. De energietransitie is - zowel op nationaal, provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau - een aanzienlijke opgave. De opgave is om te voorzien in verduurzaming, energiebesparing en in opwekking van duurzame energie. Met name de vormen van energie-opwekking (zon, wind, geothermie) vragen een zorgvuldige en verantwoorde inpassing, waarbij veel aspecten een rol spelen. Naast landschappelijke/stedenbouwkundige inpassing is daarbij een groot aantal milieuaspecten van belang. Om de nationale ambities uit het Klimaatakkoord vorm te geven, zijn 30 regionale samenwerkingsverbanden in het leven geroepen ('energie-regio's) die tot taak hebben om een regionale energiestrategie (RES) te ontwikkelen. In regionaal verband worden keuzes gemaakt over een gezamenlijk energiebeleid, en de ruimtelijke inpassing daarvan. Het regionale energiebeleid wordt vervolgens op gemeentelijk niveau geconcretiseerd. Zoals aangegeven in paragraaf 4.4.4 van de toelichting hebben de gemeenten in het Land van Cuijk in 2017 een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd om de mogelijkheid voor zonneweides te onderzoeken, dat momenteel verder wordt uitgewerkt. Uitkomst is dat energie-neutraal in 2045 haalbaar is maar dat er dan behalve het benutten van de kansen in stedelijk gebied ook realisering van duurzaamheidsinitiatieven in het buitengebied noodzakelijk zijn. De gemeente werkt aan het opstellen van een eigen energievisie. De Raad zal dit naar verwachting 1^e kwartaal 2019 vaststellen en daarbij een keuze moeten maken welke vormen van duurzame energie of combinatie daarvan men wil toestaan. Gezien de ruimtelijke impact zal planologisch maatwerk geleverd gaan worden.

Het bestemmingsplan buitengebied biedt daarom geen rechtstreekse mogelijkheden. In afwachting van een RES en de gemeentelijke uitwerking daarvan is het prematuur om in het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' regelingen op te nemen die zien op de grootschalige opwekking van duurzame energie. Er dient eerst op visie niveau alle belangen op regionaal niveau te worden gewogen zodat duidelijk wordt hoe de energie-opgave zich verhoudt tot andere ambities en te beschermen waarden. In het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' zijn daarom nog geen regelingen met betrekking tot energietransitie en de grootschalige opwekking van duurzame energie opgenomen. Er zijn daarmee geen ruimtelijke keuzes gemaakt die de uitvoering van toekomstig energiebeleid kunnen belemmeren. Wel wordt er een regeling opgenomen om bij de bestemming "wonen" het mogelijk te maken, indien aangetoond wordt dat er binnen het bestemmingsvlak geen reële mogelijkheden zijn voor het realiseren van zonnecollectoren en/of panelen, aansluitend aan het bestemmingsvlak grondgebonden zonnecollectoren en/of panelen te realiseren om zo in uitsluitend het eigen energieverbruik te kunnen voorzien.

4.2 Opstellen handboek ruimtelijke kwaliteit

De Commissie geeft in overweging om bij besluitvorming over het bestemmingsplan een compact en eenduidig handboek ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied op te stellen.

De gemeente beschikt over een Landschapsontwikkelingsplan, waarin een integrale visie op het landschap en het buitengebied is gegeven. Op basis van een uitgebreide analyse biedt het Landschapsontwikkelingsplan een kader dat sturing geeft in het geval van nieuwe ontwikkelingen. Ook de actuele Structuurvisie Boxmeer 2030 bevat een gedegen analyse, met beschrijvingen van de verschillende landschapstypen binnen de gemeente, alsmede een visie op het landschappelijk raamwerk waarin per landschapstype is uitgewerkt welke ontwikkelingen worden voorzien en welke ontwikkelingen juist niet gewenst zijn. Verwezen wordt naar paragraaf 6.2.1 van de Structuurvisie Boxmeer 2030. In paragraaf 6.3 van de structuurvisie zijn (ontwerp)uitgangspunten gegeven voor onder meer de ontwikkeling van kernranden, ontwikkelingen in het agrarisch landschap en de ontwikkeling van robuuste watersystemen. Daarmee is in feite al sprake van een kader waarmee ontwikkelingen kunnen worden getoetst aan de gewenste ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied.

Bij concrete ontwikkelingen is per definitie maatwerk noodzakelijk, aangezien inpassing en landschappelijke versterking enerzijds afhankelijk zijn van de impact van de ontwikkeling en anderzijds van de locatie en omgevingswaarden. Hoewel een specifiek handboek ruimtelijke kwaliteit kan bijdragen, is er geen noodzaak of aanleiding om de opstelling ervan te koppelen aan de vaststelling van het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018'. De suggestie zal te zijner tijd worden meegenomen bij de opstelling van een gemeentelijke omgevingsvisie, waarin ook de huidige structuurvisie zal worden opgenomen. Het instrumentarium van de Omgevingswet biedt op dat moment ook – meer dan nu het geval is – de mogelijkheid voor een koppeling met het omgevingsplan.

4.3 Aanpassen Regeling Kwaliteitsverbetering van het landschap

De Commissie geeft in overweging om de Regeling Kwaliteitsverbetering van het landschap zodanig aan te passen dat ook bij ontwikkelingen met aanzienlijke impact, op het eigen erf een kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd.

Op basis van het gemeentelijk beleid is de beleidslijn dat bij ontwikkelingen met meer dan een beperkte impact landschappelijke inpassing is vereist of landschappelijke inpassing én kwaliteitsverbetering. De gemeentelijke regeling kent namelijk, gebaseerd op de provinciale en regionale uitgangspunten voor dit onderwerp, een categorie-indeling. Om te voorkomen dat zelfs bij de geringste ontwikkeling dit moet worden toegepast bestaat categorie 1 voor ontwikkelingen met geen of een verwaarloosbare impact. Daarvoor is geen tegenprestatie vereist. Bij categorie 2 ontwikkelingen gaat het om zaken met een beperkte impact en is uitsluitend een goede landschappelijke inpassing vereist. Dit wordt in een anterieure overeenkomst en in planregels vastgelegd (voorwaarde bij afwijking- of wijzigingsbevoegdheid en opnemen voorwaardelijke verplichting). Bij categorie 3 gaat het om ontwikkelingen met een aanzienlijke impact en moet een berekende kwaliteitsverbetering plaatsvinden ter grootte van 20% van de grondwaardevermeerdering. Om te voorkomen dat overal kleine bosjes ontstaan die van niets naar nergens leiden is een gemeentelijk landschapsfonds ingesteld waarin het bedrag kan worden gestort. In de gemeentelijke structuurvisie is aangegeven waaraan dit fonds besteed mag worden: uitbreiding van het bosareaal en het Maasheggengebied. Bij storting neemt de gemeente de verplichting over en realiseert en behoudt de gemeente nieuwe natuur. Op dit moment is ± € 135.000 in het fonds gestort.

Wij delen de opvatting van de commissie dat het gewenst is dat bij een categorie 3 ontwikkeling ook op eigen erf een kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd. De huidige kwaliteitsregeling maakt het mogelijk dat dit achterwege blijft en uitsluitend in het fonds wordt gestort. De Regeling Kwaliteitsverbetering van het landschap zal zodanig wordt aangepast dat bij een categorie 3 ontwikkeling altijd ter plekke een goede landschappelijke inpassing vereist wordt. De kosten hiervan kunnen worden afgetrokken van het berekende bedrag voor kwaliteitsverbetering en uitsluitend het resterende bedrag mag in het landschapsfonds worden gestort. Hierdoor is het achterwege laten van landschappelijke inpassing door alleen te storten in het fonds niet meer mogelijk. De planregels hoeven hiervoor niet aangepast te worden omdat deze regels verwijzen naar de meest actuele Regeling Kwaliteitsverbetering van het landschap gemeente Boxmeer.

4.4 Aanpassen beoordelingstabel landschap

De Commissie beveelt aan om bij besluitvorming over het bestemmingsplan in de effectbeoordelingstabel bij teeltondersteunende voorzieningen en teeltondersteunende kassen rekening te houden met het effect van mitigerende maatregelen voor landschap. Net als bij natuur kan onderscheid worden gemaakt tussen de effecten met en zonder de maatregelen.

Er is een wezenlijk verschil tussen – in dit geval - de beoordeling van het aspect natuur en de beoordeling van het aspect landschap, gezien in relatie tot de mitigerende maatregelen die in het bestemmingsplan zijn getroffen. De reden daarvoor is dat de mitigerende maatregel die in het bestemmingsplan is opgenomen voor het aspect natuur (de stikstofdepositieregeling) ieder effect op Natura 2000-gebieden uitsluit. De beoordeling wijzigt daarmee van (zeer) negatief naar neutraal. De mitigerende maatregelen die in het bestemmingsplan zijn opgenomen om het effect van teeltondersteunende voorzieningen op het landschap te beperken (bijvoorbeeld de beperking van permanente teeltondersteunende voorzieningen tot het bouwvlak) mitigeren weliswaar het effect van teeltondersteunende voorzieningen op het landschap, maar leiden er niet toe dat er in het geheel geen effect meer is. De beoordeling is daarom – ook met inachtneming van de mitigerende maatregelen – (licht) negatief. Er is daarom geen reden om de effectbeoordelingstabel aan te passen.

4.5 Uitvoering klimaatstresstest

De Commissie adviseert bij de besluitvorming over dit bestemmingsplan aan te geven wanneer de gemeentelijke klimaatstresstest zal worden uitgevoerd en hoe de uitkomsten ervan, indien nodig, gaan doorwerken in toekomstige ruimtelijke plannen. Geadviseerd wordt na te gaan in hoeverre ruimtelijke keuzes die nu gemaakt worden, belemmerend kunnen zijn voor het klimaatbestendig maken van het buitengebied.

Vanuit het project Klimaatbestendig Land van Cuijk 2030 is al in 2015 door de vijf gemeenten in het Land van Cuijk (waaronder Boxmeer) een stresstest uitgevoerd voor de vier thema's wateroverlast, hittestress, droogte en waterveiligheid. Dit heeft geresulteerd in het inspiratieboek 'Kwetsbaarheden en klimaatkansen. Een inventarisatie van bedreigingen en kansen van klimaatverandering' met een klimaateffecten en -klimaatkansenkaart voor het Land van Cuijk. Sinds januari 2014 wordt er in het Land van Cuijk actief samengewerkt aan het uitvoeringsprogramma Klimaatbestendig Land van Cuijk en inmiddels is het Land van Cuijk bezig met het opstellen van een 3e uitvoeringsprogramma voor Klimaatbestendig Land van Cuijk 2030. Deze samenwerking heeft de afgelopen 4 jaar onder andere het volgende opgeleverd: diverse klimaatworkshops voor medewerkers van gemeenten, waterschap en provincie, symposium én inspiratie-excursie naar Rotterdam, een klimaateffecten en -klimaatkansenkaart Land van Cuijk, 5 lokale klimaatkansenkaarten en een regionale intentieverklaring. Daarnaast is een actief communicatietraject opgestart en is het project in 2015 verkozen tot een van de landelijke impactprojecten. De verwachting is dat eind 2018 het derde uitvoeringsprogramma bestuurlijk wordt vastgesteld. Het klimaatbestendig maken van het buitengebied krijgt in dit derde uitvoeringsprogramma meer focus. In 2018 en 2019 wordt voor het thema wateroverlast een verdiepende stresstest uitgevoerd. Deze vertaalt zich naar maatregelen die worden opgenomen in het Masterplan water. Voor de overige thema's volgen de komende jaren verdiepende stresstesten. Vooralsnog is het voornemen om hiervoor aan te sluiten bij de regio Noordoost Brabant. Voor zover nu bekend vormt het bestemmingsplan Buitengebied 2018 geen belemmering voor het klimaatbestendig maken van het buitengebied.